

खाद्य नियमावली, २०२७

नेपाल राजपत्रमा प्रकाशित मिति

२०२७।१५

संशोधन:

१.	खाद्य (पहिलो संशोधन) नियमावली, २०३०	२०३०।२।२९
२.	खाद्य (दोस्रो संशोधन) नियमावली, २०३२	२०३२।६।६
३.	खाद्य (तेस्रो संशोधन) नियमावली, २०४८	२०४८।३।१७
४.	खाद्य (चौथो संशोधन) नियमावली, २०५४	२०५४।१।२।१०
५.	खाद्य (पाँचौँ संशोधन) नियमावली, २०६४	२०६४।६।१४

खाद्य ऐन, २०२३ को दफा १३ ले दिएको अधिकार प्रदान गरी नेपाल सरकारले देहायका नियमहरू बनाएकोछ ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

- संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:** (१) यो नियमहरूको नाम “खाद्य नियमावली, २०२७” रहेको छ ।
(२) यो नियमावली ऐन प्रारम्भ भएको क्षेत्रमा ऐन प्रारम्भ भएको मितिदेखि प्रारम्भ हुनेछ ।
- परिभाषा:** विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस नियमावलीमा,-
 - “ऐन” भन्नाले खाद्य ऐन, २०२३ सम्भन्तुपर्छ ।
 - “लेवल” भन्नाले विक्रीको लागि राखिएको वा परिवहन भइरहेका कुनै पदार्थ रहेको भाडामा वा आवरणमा लेखिएको, छापिएको वा अङ्कित भएको विवरण वा सङ्केत सम्भन्तुपर्छ ।

- (ग) “खाद्य निरीक्षक” भन्नाले खाद्य पदार्थ जाँच गर्न यस नियमावली बमोजिम नियुक्त गरिएको वा अधिकार प्रदान गरिएको व्यक्ति सम्झनुपर्छ ।
- (घ) “स्थानीय जिल्ला अधिकारी” भन्नाले प्रमुख जिल्ला अधिकारी ^१.....सम्झनुपर्छ ।
- ^२(ङ) “विभाग” भन्नाले खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभाग सम्झनुपर्छ ।
- ^३(च) “महानिर्देशक” भन्नाले विभागको महानिर्देशक सम्झनुपर्छ ।

परिच्छेद-२

केन्द्रीय खाद्य अनुसन्धानशाला

३. केन्द्रीय खाद्य अनुसन्धानशालाको कार्यविधि: (१) केन्द्रीय खाद्य अनुसन्धानशालाले देहाय बमोजिमको काम गर्नेछः-

- ^४(क) ऐन अन्तर्गतको मुद्दा हेर्ने अधिकारी वा पुनरावेदन सुन्ने अदालतले जाँचको लागि पठाएको खाद्य पदार्थको नमूनाको विश्लेषण गरी विश्लेषण प्रतिवेदन निजलाई पठाउने,
- (ख) खाद्यस्तर निर्धारण समितिलाई कुनै खाद्य पदार्थ स्तर निर्धारण गर्नको लागि सहायतार्थ अनुसन्धान र अन्वेषण गरी प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्ने,
- (ग) खाद्य पदार्थ जाँच गर्ने, ^५निरीक्षण गर्ने, परीक्षण गर्ने तथा विश्लेषण गर्ने सम्बन्धमा खाद्य निरीक्षकहरूको तालिमको प्रबन्ध मिलाउने र तालिममा सफल हुनेहरूलाई प्रमाणपत्र दिने ।

- (२) उपनियम (१) मा लेखिए बमोजिमको प्रतिवेदन दिनुपर्ने कर्तव्य केन्द्रीय खाद्य अनुसन्धानशालाको प्रमुखको हुनेछ ।

^१ पाँचौँ संशोधनद्वारा भिकिएको ।
^२ पाँचौँ संशोधनद्वारा थप ।
^३ पाँचौँ संशोधनद्वारा थप ।
^४ पहिलो संशोधनद्वारा थप ।
^५ पाँचौँ संशोधनद्वारा थप ।

६४. सार्वजनिक विश्लेषक, निजको योग्यता, काम, कर्तव्य: (१) नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी देहायको योग्यता पुगेको र खाद्य विश्लेषण परीक्षणको सुविधा प्राप्त ^६सरकारी वा गैर सरकारी प्रयोगशालामा काम गरिरहेको कुनै कर्मचारीलाई यस नियमावलीको प्रयोजनको लागि सार्वजनिक विश्लेषक तोक्न सक्नेछ।

(क) केमेष्ट्री वा फूड साइन्स वा बायोलोजिकल साइन्समा एम.एस्सी. ^७वा खाद्य प्रौद्योगिकी (फूड टेक्नोलोजी) विषयमा स्नातक परीक्षामा पास गरी खाद्य अनुसन्धान वा विश्लेषण कार्यमा दुई वर्षको अनुभव प्राप्त भएको, वा

(ख) केमेष्ट्री विषय लिई वि.एस्सी. परीक्षा पास गरी खाद्य अनुसन्धान वा विश्लेषण कार्यमा ५ वर्षको अनुभव प्राप्त गरेको।

(२) सार्वजनिक विश्लेषकले खाद्य निरीक्षकको अनुरोधमा खाद्य पदार्थको नमूनाको जाँच गरी त्यसको विश्लेषण प्रतिवेदन निजलाई पठाउनेछ।

परिच्छेद-३

खाद्य निरीक्षक सम्बन्धी व्यवस्था

५. खाद्य परीक्षकको नियुक्ति: (१) नेपाल सरकारले समय समयमा नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी तोकिएको खाद्य पदार्थको सम्बन्धमा ऐन र यस नियमावलीमा उल्लेखित काम कुराहरू गर्न निमित्त ^८विभागले खाद्य निरीक्षक तोक्न सक्नेछ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम नियुक्त भएको खाद्य निरीक्षकले आफूलाई तोकिएको क्षेत्रभित्र ऐन र यो नियमावली बमोजिम आफूलाई तोकिएको काम कर्तव्य गर्नेछ।

(३) नेपाल सरकारले आवश्यक देखेमा कुनै व्यक्तिलाई कुनै निर्देशित क्षेत्रको सम्बन्धमा ऐन र यस नियमावलीमा लेखिएबमोजिम खाद्य निरीक्षकको अधिकार प्रयोग गरी पाउन गरी तोक्न सक्नेछ।

^६ पहिलो संशोधनद्वारा थप।

^७ चौथो संशोधनद्वारा संशोधित।

^८ चौथो संशोधनद्वारा थप।

^९ पाँचौं संशोधनद्वारा संशोधित।

(४) उपनियम (१) र (३) बमोजिम नियुक्ति गरिएको खाद्य निरीक्षक वा तोकिएको व्यक्तिलाई अनुसूची-१ मा तोकिएको ढाँचाको परिचय पत्र दिइनेछ।

१०६. **खाद्य निरीक्षकको योग्यता:** खाद्य निरीक्षकको पदमा नियुक्त हुनको लागि देहाय बमोजिमको योग्यता हुनुपर्नेछ।

- (क) खाद्य प्रौद्योगिकी वा खाद्य विज्ञानमा स्नातक, वा
- (ख) साधारण विज्ञान वा प्रयोगशाला प्रौद्योगिकी (ल्याब टेक्नोलोजी) वा खाद्य प्रौद्योगिकी मा (फुड टेक्नोलोजी) विषयमा प्रमाणपत्र तह उत्तीर्ण गरी खाद्य परीक्षण वा निरीक्षण सम्बन्धी कम्तीमा ६ महिनाको तालिम प्राप्त गरेको, वा
- (ग) प्रवेशिका वा सो सरहका परीक्षा उत्तीर्ण गरी खाद्य परीक्षण वा निरीक्षक सम्बन्धी कम्तीमा १ वर्षको तालिम प्राप्त गरी तत् सम्बन्धी काममा तीन वर्षको अनुभव प्राप्त गरेको।

७. **खाद्य निरीक्षकको काम, कर्तव्य:** खाद्य निरीक्षकको काम तथा कर्तव्य देहाय बमोजिम हुनेछ-

- (क) ऐन वा यो नियमावली ^{१०}उल्लंघन गरी खाद्य पदार्थ उत्पादन गरिएको वा सञ्चय गरिएको वा विक्री वितरण गरिएको वा त्यस्तो काम कुरा गर्न लागेको शंका लागेमा त्यस्तो खाद्य पदार्थको नमूना लिई अनुसूची-२ बमोजिमको सूचना खाद्य पदार्थको धनीलाई दिने र तुरुन्तै विश्लेषण परीक्षणको लागि ^{११}सार्वजनिक विश्लेषक समक्ष पठाउने,
- (ख) कुनै व्यक्ति वा संस्था वा फर्मले ऐन वा यो नियमावलीको विपरीत कुनै काम कारवाही गरेका छ भन्ने ^{१२}उजुरी वा सूचना प्राप्त भएमा त्यसको छानबिन गर्ने, तर कसैले भूठो ^{१३}उजुरी वा सूचना दिनु हुँदैन,
- (ग) आफूले निरीक्षण गरेको ऐन वा यो नियमावली बमोजिम कारवाही गरिएको वा जफत भएको खाद्य पदार्थको रेकर्ड राख्ने,

१० चौथो संशोधनद्वारा संशोधित।

११ चौथो संशोधनद्वारा संशोधित।

१२ पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित।

१३ चौथो संशोधनद्वारा संशोधित।

१४ चौथो संशोधनद्वारा संशोधित।

(घ) स्थानीय जिल्ला अधिकारीको सामान्य नियन्त्रणमा रही यो नियमावली र प्रचलित कानून बमोजिम आफूलाई तोकिदिएको तथा आफूले गर्नुपर्ने काम कर्तव्य गर्ने ।

८. **खाद्य निरीक्षकको अधिकार:** (१) खाद्य निरीक्षकले आफ्नो कर्तव्य पालनको सिलसिलामा देहाय बमोजिमको अधिकार प्रयोग गर्न सक्नेछ:

- (क) खाद्य पदार्थ उत्पादन गर्ने वा सञ्चय गर्ने वा विक्री वितरण गर्ने ठाउँहरूबाट खाद्य पदार्थको नमूना लिन सक्ने,
- (ख) ^{१५} कुनै खाद्य पदार्थको विक्री वितरणबाट सरुवा रोग फैलिने सम्भावना छ भन्ने कुरा निजलाई लागेमा र निजको रायमा स्थानीय स्वास्थ्य अधिकृत समेतको सहमति भएमा स्थानीय जिल्ला अधिकारीको स्वीकृति लिई त्यस्तो खाद्य पदार्थको विक्री वितरणमा रोक लगाउन सक्ने,
- (ग) कुनै खाद्य पदार्थ दूषित वा न्यूनस्तरको छ भन्ने मनासिव माफिकको शंका भएमा स्थानीय जिल्ला अधिकारीको स्वीकृति लिई त्यस्तो खाद्य पदार्थको विक्री वितरण गर्नमा रोक लगाउन सक्ने,
- (घ) खाद्य पदार्थ जाँच गर्ने सम्बन्धमा कुनै खाद्य पदार्थ राखिएको भाँडा वा वर्तन वा प्याकेट वा पोको वा त्यस्तो कुनै मालवस्तु भाँडा राखिएको घरजग्गामा प्रवेश गर्नुपर्ने भएमा सो घरजग्गाको मालिक वा सो ठाउँको जिम्मा लिएका कुनै व्यक्तिको अनुमति प्राप्त भएमा अनुमति लिई र त्यस्तो व्यक्तिले अनुमति नदिएमा सम्बन्धित ^{१६}गाउँ विकास समिति नगरपालिका वा नजिकका प्रहरी कार्यालयको प्रतिनिधि साक्षी राखी प्रचलित कानून बमोजिम प्रवेश गर्न सक्ने,
- (ङ) खाद्य पदार्थ उत्पादन गर्ने व्यक्तिसँग वा खाद्य पदार्थ उत्पादन गर्ने ठाउँमा पाइएको अन्य कुनै खाद्य वा अखाद्य पदार्थको सम्बन्धमा उत्पादककर्ताले सन्तोषजनक उपयोग बताउन नसकी सो पदार्थ

^{१५} चौथो संशोधनद्वारा संशोधित ।

^{१६} तेस्रो संशोधनद्वारा संशोधित ।

त्यहाँ रहेका उत्पादन भई राखेको खाद्य पदार्थसँग समिश्रण हुन सक्ने सम्भावना देखेमा वा शंका लागेमा त्यस्तो पदार्थलाई अबिलम्ब त्यहाँबाट हटाउन आदेश दिन सक्ने,

- (च) निकासी वा पैठारी वा ढुवानी भई राखेको कुनै खाद्य पदार्थलाई आवश्यक देखेमा रोकी जाँचबुझ गर्ने र त्यस्तो खाद्य पदार्थ दूषित वा न्यूनस्तरको छ भने मनासिव माफिकको शंका लागेमा यस नियमावली बमोजिम गर्ने,
- (छ) खाद्य विश्लेषणको लागि यस नियमावली बमोजिम लिइएको नमूनालाई कुनै पनि सरकारी वा गैरसरकारी यातायातका साधन वा हुलाकद्वारा विश्लेषणको लागि पठाउन सक्ने ।

(२) उपनियम (१) को खण्ड (ख), (ग) र (च) बमोजिम गरिएको कारवाहीको सूचना खाद्य निरीक्षकले तुरुन्त ^{१७}महानिर्देशक, क्षेत्रीय खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण कार्यालयको प्रमुख स्थानीय जिल्ला अधिकारी समक्ष पठाउनु पर्नेछ ।

९. सरुवा तथा संक्रामक रोग लागेको व्यक्तिको सम्बन्धमा खाद्य निरीक्षकको अधिकार: (१)

सरुवा तथा संक्रामक रोग लागेको वा त्यस्तो रोग फैलाउन सक्ने खालको कुनै व्यक्तिबाट खाद्य पदार्थ विक्री भई राखेको वा तयार भइ रहेको वा खाद्य पदार्थ तैयार भइरहेको ठाउँमा बसि राखेको छ भन्ने खाद्य निरीक्षकलाई लागेमा निजले त्यस्तो व्यक्तिलाई डाक्टरी जाँच गर्न लगाउन सक्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिमको व्यक्तिलाई डाक्टरी जाँच गराउँदा रोग फैलन वा फैलाउन सक्ने ठहरिएमा त्यस्तो व्यक्तिलाई खाद्य पदार्थ बेचन वा बनाउन वा सो स्थानमा बस्न रोक्न सक्नेछ ।

^{१८}क. खाद्य पदार्थ नष्ट गर्न सक्ने: कुनै खाद्य पदार्थ उत्पादन वा विक्री भइरहेको वा विक्रीको लागि रहेको अवस्थामा आँखाले स्पष्ट देखिने गरी सडेको गलेको, कुहिएको वा कीरा परेको वा अन्य कुनै कारणबाट खान नहुने स्थिति भई परीक्षणको लागि पठाइएकोमा त्यस्तो खाद्य

^{१७} पाँचौँ संशोधनद्वारा संशोधित ।

^{१८} चौथो संशोधनद्वारा थप ।

पदार्थ प्रतिवेदन प्राप्त नभएसम्म राखी छोड्दा भन् विग्रिन सक्ने अवस्था भएमा स्थानीय प्रशासन वा नगरपालिका वा गाउँ विकास समितिको प्रतिनिधि समेत राखी खाद्य निरीक्षकले उक्त खाद्य पदार्थ तत्कालै गाडेर, जलाएर वा अन्य कुनै उपायद्वारा नष्ट गर्न सक्नेछ।

परिच्छेद-४

खाद्य पदार्थको विश्लेषण

१९१०. **खाद्य पदार्थको नमूना:** (१) खाद्य पदार्थको नमूना लिंदा खाद्य निरीक्षकले नमूना लिने ठाउँमा गै अनुसूची-३ मा तोकिएको अनुपातमा दुई खण्डमा नमूना लिई प्रत्येक खण्डलाई बेग्लाबेग्लै भाँडामा राखी आवरणले बेरी लाहाछाप लगाइ देहायबमोजिम गर्नुपर्नेछ:-

(क) एउटा भाँडो विश्लेषण परीक्षणको लागि सार्वजनिक विश्लेषक समक्ष अबिलम्ब पठाउने।

(ख) एउटा भाँडो स्थानीय जिल्ला अधिकारी समक्ष पठाउने।

(२) उपनियम (१) बमोजिमका भाँडाहरू त्यसभित्र राखिएको खाद्य पदार्थ बाहिर निस्कन, चुहिन र कुनै बाहिरी पदार्थभित्र पस्न वा पसाल्न नपाउने गरी बनेको र सफा हुनु पर्नेछ।

(३) उपनियम (१) बमोजिम खाद्य निरीक्षकले नमूनाको लागि खाद्य पदार्थ लिंदा त्यस्तो खाद्य पदार्थको कूल परिमाणको प्रचलित मूल्य सम्बन्धित खाद्य पदार्थको धनी वा विक्रेतालाई तिर्नु पर्नेछ।

(४) खाद्य पदार्थ राखिएको भाँडो मोडिएको आवरणमा र अनुसूची-२ बमोजिमको सूचनामा खाद्य पदार्थको धनी वा विक्रेताले सहीछाप गर्नु पर्नेछ।

(५) उपनियम (४) बमोजिम खाद्य पदार्थ राखिएको भाँडो मोडिएको आवरणमा र अनुसूची-२ बमोजिमको सूचनामा खाद्य पदार्थको धनी वा विक्रेताले सहीछाप नगरेमा खाद्य निरीक्षकले विश्लेषणका लागि सार्वजनिक विश्लेषक समक्ष नमूना पठाउँदा केन्द्रीय खाद्य अनुसन्धानशालाको प्रमुख र स्थानीय जिल्ला अधिकारीलाई सो कुराको जानकारी दिनु पर्नेछ।

१९ चौथो संशोधनद्वारा संशोधित।

११. खाद्य पदार्थको नमूना पठाउँदा गर्नुपर्ने: (१) खाद्य निरीक्षक वा मुद्दा हेर्ने अधिकारी वा पुनरावेदन सुन्ने अदालतले विश्लेषण परीक्षणको लागि ^{२०}.....नमूना पठाउँदा देहाय बमोजिम गरी पठाउनु पर्दछ:-

- (क) खाद्य पदार्थको नमूनालाई अनुसूची-४ मा तोकिए बमोजिमको फारामसाथ संलग्न गरी लाहाछाप लगाइ सुरक्षासाथ पठाउनु पर्दछ,
- (ख) खाद्य पदार्थको नमूना राखिएको भाँडा वा बट्टामा र त्यसलाई मोडिएको बाहिरी आवरणमा समेत नमूनाको वस्तुको नाम, परिमाण वा सङ्कलनको साङ्केतिक संख्या केही भए सो स्पष्ट रूपमा अङ्कित भएको हुनुपर्छ,
- (ग) खण्ड (क) बमोजिमको फारामको एउटा प्रतिलिपि र नमूनाको भाँडोको आवरणमा लगाइएको लाहाछापका नमूना छुट्टै (खाममा राखी) पठाउन पर्दछ,
- (घ) त्यस्तो नमूना राखिएको भाँडोको विक्रो वाटोमा नखुल्ने र नचुहिने किसिमबाट बन्द गरी सो भाँडोलाई बाक्लो कागजमा अन्य बेर्ने पदार्थले बेरी त्यसलाई ^{२१}धागो वा डोरीले बाँधी कम्तीमा विभिन्न चार ठाउँमा अक्षर स्पष्ट बुझिने गरी लाहाछाप लगाएको हुनु पर्दछ र यसरी लाहाछाप लगाईंदा उक्त लाहाछाप नउपकाइ त्यस्तो भाँडो खोल्न नसकिने गरेको हुनु पर्दछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम प्राप्त भएको खाद्य पदार्थको नमूनाको आवरणमा लागेको लाहाछाप ठीक छ, छैन भन्ने जाँच गरी त्यस्तो अवस्थाको रेकर्ड राखी यो नमूनाको आवरण केन्द्रीय खाद्य अनुसन्धानशालाको प्रमुख वा सार्वजनिक विश्लेषक वा निजले अनुमति दिएको व्यक्तिले खोल्नेछ ।

^{२०} पहिलो संशोधनद्वारा भिकिएको ।

^{२१} पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।

(३) उपनियम (१) बमोजिम प्राप्त हुन आएको खाद्य पदार्थको नमूना विश्लेषण परीक्षण गरी सोको नतिजा अनुसूची-५ मा तोकिए बमोजिमको फारममा ^{२२}खाद्य निरीक्षक वा सम्बन्धित अधिकृत वा अदालतलाई पठाउनु पर्दछ।

१२. खाद्य पदार्थको नमूनामा प्रिजरभेटिभ हाल्ने: (१) यस नियमावली बमोजिम विश्लेषण परीक्षणको लागि लिइएको खाद्य पदार्थको नमूना सङ्गन गल्ल र बिग्रन नपाउने गरी सुरक्षित राख्न खाद्य निरीक्षकले अनुसूची-६ बमोजिमको परिरक्षी (प्रिजरभेटिभ) हाल्नु पर्नेछ।

(२) नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी अनुसूची-६ मा लेखेको कुराहरूलाई समय समयमा हेरफेर तथा थपघट गर्न सक्नेछ।

१३. खाद्य पदार्थको जिम्मा: (१) खाद्य निरीक्षकले कुनै खाद्य पदार्थ दूषित वा न्यूनस्तरको छ भन्ने शंका लागि यस नियमावली बमोजिम त्यस्तो खाद्य पदार्थको नमूना लिइ सकेपछि, सो पदार्थ विक्री वितरण वा हिनामिना नहुने गर्न रोक्का राख्नु पर्ने देखेमा नियम ८ बमोजिम गरी सो पदार्थको स्टक सम्पूर्ण वा निजलाई शंका लागेसम्मको अंशमा लाहाछाप मारी आफ्नो जिम्मामा राख्न सक्नेछ र यसरी जिम्मा लिएको खाद्य पदार्थको अनुसूची-७ मा तोकिएको ढाँचाको भर्पाई सम्बन्धित व्यक्तिलाई दिनु पर्नेछ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम आफ्नो जिम्मा राख्न आवश्यक नपर्ने वा सम्भव नहुने देखेमा त्यस्तो खाद्य पदार्थको धनीलाई सो लाहाछाप मारिएको पदार्थ सुरक्षितसाथ राख्ने कागज गराइ अनुसूची-८ बमोजिमको आदेश दिनु पर्दछ।

१४. खाद्य पदार्थ दूषित वा न्यूनस्तरको नठहरिएमा रोक्का रहेको पदार्थ फुकुवा गर्ने: यस नियमावली बमोजिम नमूना लिइएको खाद्य पदार्थको विश्लेषण परीक्षण गरिंदा कुनै खाद्य पदार्थ दूषित वा न्यूनस्तरको नठहरिएमा मुद्दा परिसकेको नभए खाद्य निरीक्षक नै सो खाद्य पदार्थ फुकुवा वा फिर्ता गर्नेछ र मुद्दा परिसकेको भए मुद्दा हेर्ने अधिकारी वा अदालतले त्यस्तो रोक्का भई राखेको खाद्य पदार्थ फुकुवा गर्ने वा सम्बन्धित व्यक्तिलाई फिर्ता दिने आदेश दिनेछ।

^{२२} चौथो संशोधनद्वारा थप।

१५. मुद्दा दायर गर्ने गराउने: (१) यस नियमावली बोजिम नमूना लिइएको खाद्य पदार्थ विश्लेषण परीक्षण गरिँदा ^{२३}दूषित वा न्यूनस्तरको ठहरिएमा वा ऐन वा यस नियमावली विपरीत हुने काम कारवाही भएको ठहरिएमा खाद्य निरीक्षकले ऐन बमोजिमको स्पष्ट अभियोग र तत्सम्बन्धी सम्पूर्ण विवरण खोली मुद्दा हेर्ने अधिकारी समक्ष प्रस्तुत गर्नु पर्नेछ ।

(२) ऐन तथा यस नियमावलीको उल्लंघन गरे वापत कुनै व्यक्ति वा संगठित संस्था उपरको कानूनी कारवाहीमा मुद्दा हेर्ने र पुनरावेदन सुन्ने सम्बन्धित अधिकारी र अदालतलाई सहयोग गर्नु सम्बन्धित खाद्य निरीक्षकको कर्तव्य हुनेछ ।

^{२४}१५क. खाद्य पदार्थको पुनःविश्लेषण परीक्षण: नियम १५ बमोजिम मुद्दा दायर भइ सकेपछि अभियुक्तले सम्बन्धित खाद्य पदार्थको पुनःविश्लेषण परीक्षण गराइ पाउँ भनी निवेदन गरेमा मुद्दा हेर्ने अधिकारी वा पुनरावेदन सुन्ने अदालतले मनासिव ठहर्‍याएमा ^{२५}नियम १० को उपनियम (१) को खण्ड (ख) बमोजिम रहेको सम्बन्धित खाद्य पदार्थ पुनःविश्लेषण परीक्षणको लागि केन्द्रीय खाद्य अनुसन्धानशालाको प्रमुख समक्ष पठाउन सक्नेछ, र यसको पुनः विश्लेषण भई सकेपछि पुनः अर्को विश्लेषणको लागि निवेदन गर्न पाउने छैन ।

^{२६}१५ख. अधिकारी तोकिएको: ऐनको दफा ४क को प्रयोजनको लागि अधिकारी प्रमुख जिल्ला अधिकारीलाई तोकिएको छ ।

परिच्छेद-५

खाद्यस्तर निर्धारण समिति

^{२७}१६. खाद्यस्तर निर्धारण समितिको गठन: (१) ऐन तथा यस नियमावलीमा तोकिएबमोजिमको काम गर्नको लागि देहाय बमोजिमको एउटा खाद्य स्तर निर्धारण समिति गठन गरिएको छ:-

(क)	सचिव, कृषि मन्त्रालय	-अध्यक्ष
(ख)	प्रतिनिधि, कानून तथा न्याय मन्त्रालय	-सदस्य

२३ चौथो संशोधनद्वारा संशोधित ।

२४ पहिलो संशोधनद्वारा थप ।

२५ चौथो संशोधनद्वारा संशोधित ।

२६ दोस्रो संशोधनद्वारा थप ।

२७ पाँचौं संशोधनद्वारा संशोधित ।

(ग)	प्रतिनिधि, उद्योग मन्त्रालय	-सदस्य
(घ)	प्रतिनिधि, वाणिज्य मन्त्रालय	-सदस्य
(ङ)	प्रतिनिधि, आपूर्ति मन्त्रालय	-सदस्य
(च)	प्रतिनिधि, गृह मन्त्रालय	-सदस्य
(छ)	प्रतिनिधि, स्वास्थ्य मन्त्रालय	-सदस्य
(ज)	प्रतिनिधि, काठमाडौं महानगरपालिका	-सदस्य
(झ)	उद्योग वाणिज्य महासंघद्वारा मनोनित खाद्य उद्योग व्यवसायी एकजना	-सदस्य
(ञ)	खाद्य उपभोक्ताहरूमध्येबाट आपूर्ति मन्त्रालयद्वारा मनोनित एकजना	-सदस्य
(ट)	प्रमुख, केन्द्रीय खाद्य अनुसन्धानशाला	-सदस्य

(२) मन्त्रालयस्तरको प्रतिनिधि सदस्य कम्तीमा उपसचिवस्तरको हुनुपर्नेछ ।

(३) उपनियम (१) को खण्ड (झ) र (ञ) बमोजिम मनोनित सदस्यहरूको पदावधि दुई वर्षको हुनेछ ।

तर, कुनै मनोनित सदस्य बिना सूचना लगातार तीन पटकसम्म समितिको बैठकमा अनुपस्थित रहेमा निजको स्थानमा अन्य व्यक्तिलाई मनोनित गर्न सकिनेछ ।

(४) नेपाल सरकारले आवश्यक देखेमा नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी उपनियम (१) बमोजिमका सदस्यहरूमा हेरफेर वा थपघट गर्न सक्नेछ ।

२५१६क. समितिको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि: (१) समितिको बैठक अध्यक्षको निर्देशन अनुसार सदस्य-सचिवले बोलाउनेछ ।

(२) समितिको बैठकको अध्यक्षता अध्यक्षले गर्नेछ र अध्यक्षको अनुपस्थितिमा उपस्थित सदस्यहरूमध्येबाट छानिएको व्यक्तिले बैठकमा अध्यक्षता गर्नेछ ।

^{२५} चौथो संशोधनद्वारा थप ।

(३) समितिले आवश्यक ठानेमा सम्बन्धित विषयको विशेषज्ञलाई समितिको बैठकको पर्यवेक्षकको रूपमा भागलिन आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

(४) समितिको बैठकमा सम्पूर्ण सदस्य संख्याको पचास प्रतिशतभन्दा बढी सदस्य उपस्थित भएमा गणपूरक संख्या पुगेको मानिनेछ ।

(५) समितिको निर्णय बहुमतको आधारमा हुनेछ र मत बराबर भएमा अध्यक्षले निर्णायक मत दिनेछ ।

(६) समितिको अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

२९१६ख. बैठक भत्ता: (१) समितिका सदस्यहरू तथा समितिको बैठकमा आमन्त्रित विशेषज्ञले प्रत्येक बैठकमा भाग लिए वापत नेपाल सरकारबाट निर्धारण भए बमोजिमको बैठक भत्ता पाउने छन् ।

(२) नियम १७ को उपनियम (३) बमोजिम गठित उपसमितिका सदस्यहरूले प्रत्येक बैठकमा भाग लिए वापत समितिका सदस्यहरूले पाए सरहको बैठक भत्ता पाउने छन् ।

१७. समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार: (१) खाद्य पदार्थको गुणस्तर र मात्रा कुन परिधिभित्रका हुनुपर्छ भन्ने कुरा निर्धारण गरी सो गुणस्तर र मात्रा कायम राख्न लगाउने सम्बन्धमा नेपाल सरकारलाई सल्लाह दिनु यस समितिको कर्तव्य हुनेछ ।

(२) खाद्य पदार्थको सम्बन्धमा नेपाल सरकारले सल्लाह मागेमा त्यस्तो सल्लाह दिनु समितिको कर्तव्य हुनेछ ।

^{३०}(३) समितिले कुनै खास कामको लागि आवश्यकता अनुसार उपसमिति गठन गर्न सक्नेछ त्यस्तो उपसमितिको काम, कर्तव्य र अधिकार तथा कार्यविधि समितिले तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(४) समितिले आफ्नो कार्यविधि निर्धारित गर्नको लागि आवश्यक विनियमहरू बनाउन सक्नेछ । तर त्यस्तो विनियम नेपाल सरकारको स्वीकृति प्राप्त भएपछि मात्र लागू हुनेछ ।

^{२९} चौथो संशोधनद्वारा थप ।

^{३०} चौथो संशोधनद्वारा संशोधित ।

(५) समितिले आफ्नो कार्यालयको लागि आवश्यक कर्मचारी नियुक्त गर्न सक्नेछ ।

(६) समितिले नेपाल सरकारसँग सम्पर्क राख्दा साधारणतः ^{३१} कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय मार्फत राख्नेछ ।

परिच्छेद-६

प्याक गरिएको खाद्य पदार्थको लेवुल

१८. प्याक गरिएको खाद्य पदार्थको बढ्दामा लेवुल गराउने: (१) प्याक गरिएको खाद्य पदार्थको भाँडाको बैरन आवरणमा देहाय बमोजिमको तथ्य वा विवरण खुल्ने गरी लेवुल नलगाई त्यस्तो खाद्य पदार्थ विक्री गर्न वा विक्रीको लागि राख्न पाइने छैन:-

- (क) खाद्य पदार्थको विवरण सजिलैसँग स्पष्ट देखिने गरी लेवुलमा खुलेको हुनुपर्छ र उपरोक्त खाद्य पदार्थ एकभन्दा बढी बैरन वा भाँडाभित्र राखिएको भएमा त्यस्तोभित्र बैरन वा भाँडामा पनि लेवुल लगाउनु पर्नेछ ।
- (ख) खाद्य पदार्थ प्याक गर्न वा विक्रीको लागि लेवुल लगाउने व्यवसायीको नाम तथा ठेगाना स्पष्ट लेवुलमा उल्लेख भएको हुनु पर्नेछ र ^{३२}नेपालमा व्यवसाय गर्न कुनै व्यवसायीको निर्देशन वा निजको तर्फबाट यसरी खाद्य पदार्थ प्याकिङ्ग वा लेवुल लगाउने काम भएको रहेछ भने त्यस्तो लेवुलमा सो व्यवसायीको पनि नाम तथा ठेगाना खुलेको हुनु पर्नेछ ।
- (ग) एउटै मात्र खाद्य पदार्थबाट बनेको भए सो खाद्य पदार्थको वास्तविक नाम खोलिनुपर्ने र दुई वा दुई भन्दा बढी खाद्य पदार्थ मिलि बनेको खाद्य पदार्थ भए त्यस्तो समिश्रण खाद्य पदार्थको प्रचलित नाम भए सो नाम र त्यसमा समावेश गरिएका छुट्टाछुट्टै खाद्य पदार्थको वास्तविक वा प्रचलित नाम तथा साधन पदार्थहरूको हकमा प्रयोग गरिएको वजन वा मात्राको क्रम अनुसार नाम र परिमाण खुलाउनु

^{३१} पाँचौँ संशोधनद्वारा संशोधित ।

^{३२} पाँचौँ संशोधनद्वारा संशोधित ।

पर्नेछ । तर पानी साधकको रूपमा प्रयोग भएकोमा यो बमोजिम त्यसको परिमाण र नाप खुलाउनु पर्नेछैन ।

(घ) प्याक गरिएको खाद्य पदार्थको खुद तौल वा नापको परिमाण कुनै स्पष्ट रूपमा खुलेको हुनु पर्छ र सो बमोजिम खुलेको नाप वा परिमाण कुनै हालतमा पनि कम रहेको हुनु हुँदैन । प्याक गरिएको खाद्य पदार्थको भाँडा र त्यसको बैरनको तौल वा परिमाणको आधारमा विक्री गर्न दिइएको खाद्य पदार्थ छ भन्ने त्यसको सम्बन्धमा प्याक गरिएको भाँडा र बैरन सहितको न्यूनतम तौल वा परिमाण पनि स्पष्ट खुलेको हुनुपर्छ ।

^{३३}(ङ) कुनै खाद्य पदार्थमा अनुसूची-१० को खण्ड (क) बमोजिम रङ्ग वा अनुसूची-११ को खण्ड (ख) बमोजिम परिरक्षी (प्रिजरभेटिभ) प्रयोग गरिएमा सो प्रयोग गरिएको बुझाउने कुनै कथन वा कुनै किसिमको सङ्केताक्षर उल्लेख भएको हुनुपर्छ ।

^{३४}(च) प्याक गरिएको खाद्य पदार्थ रहेको भाँडाको लेवुलमा अनिवार्य रूपले व्याच नं., उत्पादन मिति र उपभोग गरी सक्नुपर्ने मिति राख्नु पर्नेछ ।

^{३५}(२) उपनियम (१) बमोजिम लेवुलमा रहने विवरण नेपाली भाषा वा अंग्रेजी भाषामा हुनु पर्नेछ । यी दुई भाषाका अतिरिक्त अन्य कुनै भाषामा पनि विवरण खुलाउन चाहेमा खुलाउन सकिनेछ ।

^{३६}(३) खाद्य पदार्थमा परिरक्षी प्रयोग गरिएको भए त्यसको लेवुलमा “प्योर”, “चोखो”, “विशुद्ध”, “शुद्ध” इत्यादि शब्दहरू लेखिएको वा त्यस्तो लेवुलमा उल्लेखित अन्य विवरणमा कुनै भ्रुष्टा वा भ्रमात्मक दावा वा सङ्केत रहेको हुनु हुन्न ।

^{३३} दोस्रो संशोधनद्वारा संशोधित ।

^{३४} चौथो संशोधनद्वारा थप ।

^{३५} चौथो संशोधनद्वारा संशोधित ।

^{३६} पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।

(४) प्याक गरिएको खाद्य पदार्थको खुद्रा व्यापारीले प्याकेट खोली विक्री गर्नमा उपनियम (१) अनुसारको लेबुल लगाउन बाध्य हुने छैन ।

(५) भिटामिन, खनिज वा अन्य पौष्टिक पदार्थ भएको दावी गरिएको खाद्य पदार्थको लेबुलमा उपनियम (१), (२) र (३) बमोजिम खुलाउनु पर्ने कुराहरू खुलाउँदा देहाय बमोजिमको कुराको अधीनमा रही खुलाउनु पर्नेछः-

(क) आफूले विक्री गरेको खाद्य पदार्थको लेबुलमा नखुलाइ त्यस्तो भिटामिन र वा पौष्टिक खनिज तत्व भएको दावी गर्न पाइने छैन ।

(ख) विज्ञापन वा अन्य प्रचारको विवरणमा भिटामिन खनिज र वा अन्य पौष्टिक पदार्थको परिमाण नखोली त्यस्तो भिटामिन खनिज वा अन्य पौष्टिक भएको कुरा उल्लेख गर्न पाइने छैन ।

नोट: (भिटामिन खनिज वा अन्य पौष्टिक पदार्थ भएको दावी गरिएको खाद्य पदार्थमा त्यस्तो प्रत्येक भिटामिन र वा त्यस्ता प्रत्येक खनिज वा अन्य पौष्टिक पदार्थ अनुसूची -९ मा तोकिए अनुसारको इकाईमा स्पष्ट उल्लेख भएको हुनु पर्दछ ।)

(६) उपनियम (५) मा जसुकै लेखिएतापनि प्याक गरिएका देहायका खाद्य पदार्थमा लेबुल लगाउनु पर्ने बाध्यता हुने छैनः-

(क) ग्यास प्रयोगद्वारा या कोल्ड स्टोरेज वा फ्रिजिड वा अन्य कुनै व्यवस्थाले ताजा राखिएको फलफूल तथा सागपातमा,

तर माथि लेखिए बमोजिम ताजा राखिएको अवस्थामा बाहेक क्यानिड बोटल बन्दी वा अन्य प्रशोधन व्यवस्था भएको खाद्य पदार्थलाई यो नियम बमोजिमको छुट दिइने छैन,

(ख) कन्डेन्सड मिल्क बाहेक अन्य तरल अवस्थाको दूधमा,

(ग) सिङ्गै फुलमा,

(घ) क्यान वा बोटलमा बन्द गरिएको माछा, मासु भएको खाद्य पदार्थ बाहेक अन्य विभिन्न किसिमका माछा, मासुमा,

तर मासुको हकमा कुन जनावरको मासु हो भन्ने कुरा लिखित रूपमा स्पष्ट बोध हुने गरी राख्नु पर्नेछ, र

- (ड) कुनै होटलमा तयार गरिएको भोजन वा त्यसरी तयार गरिएको भोजनको कुनै भाग सम्बन्धित व्यापारीले आफ्नै मानिसद्वारा विक्री वितरण गरेमा,

तर भोजन तयार गर्दा प्रयोग गरिएको घ्यू, तेलका सम्बन्धमा यो यस्तो घ्यू, तेल वा चिल्लो पदार्थ प्रयोग गरी बनेको भन्ने लिखित रूपमा स्पष्ट बोध हुने गरी राख्नु पर्नेछ ।

(७) यो नियम बमोजिम गर्नुपर्ने कर्तव्य भएको व्यक्तिले यो नियमावली बमोजिम लगाइएको लेबुललाई केरमेट, थपघट वा नबुझिने गर्न वा मिटाउन हुँदैन ।

परिच्छेद-७

३७.....खाद्य पदार्थ विक्रेताले पालन गर्नुपर्ने कुरा

३८१९. दूषित न्यूनस्तरको वा हानिकारक खाद्य पदार्थ विक्री गर्न मनाही: कुनै पनि व्यक्तिले आफैं वा आफ्नो प्रतिनिधिद्वारा देहाय बमोजिमको खाद्य पदार्थ उत्पादन गर्न, विक्री गर्न वा विक्रीको लागि राख्न पाइने छैन:-

- (क) दूषित वा न्यूनस्तरको खाद्य पदार्थ,
(ख) ब्रोमिनेटेड भेजिटेबल आयल (बि.भि.ओ.) मिसिएका खाद्य पदार्थ,
(ग) खेसरी, खेसरीको दाल, खेसरीको पिठो तथा खेसरीयुक्त खाद्य पदार्थ,
(घ) कार्बाइड ग्यास (इसिटिलिन ग्यास) ले कृत्रिम रूपबाट पकाइएका फलफूल, र
(ड) नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोकिएको अन्य कुनै खाद्य पदार्थ ।

३७ चौथो संशोधनद्वारा भिन्निएको ।

३८ चौथो संशोधनद्वारा संशोधित ।

२०. **विक्री निषेध:** कुनै व्यक्तिले पनि प्राकृतिक रूपमा मृत्यु भएको पशु पंक्षिको मासु वा त्यस्ता मासु प्रयोग भएको खाद्य पदार्थ वा विक्री गर्न वा विक्रीको लागि राख्न पाउने छैन ।

२१. **खाद्य पदार्थ विक्रेताले पालन गर्नुपर्ने कुराहरू:** (१) खाद्य पदार्थ राख्ने, तयार गर्ने वा परिवहनमा प्रयोग गरिने कुनै पनि भाँडा वा त्यस्ता खाद्य पदार्थ राखिने ठाउँ देहाय बमोजिम हुनु पर्नेछ:-

- (क) सफासुगधर तथा टूटफूट नभएको वा राम्ररी मर्मत गरिएको,
- (ख) इनामेल (तान्चीन) वा टिनको कलाई भरिएको भए सो कलाई नउप्केको वा नउडेको,
- (ग) राम्ररी बिको लगाइएको वा धुलो, मैला, भिङ्गा, किरा, फटेंग्राबाट बचाउन राम्ररी छोपिएको, र
- (घ) दुर्गन्ध फोहोर मैला, दूषित वा न्यूनस्तरको हावा वा पानीको सम्पर्क नहुने ठाउँमा राखिएको ।

(२) देहाय बमोजिमको अवस्थाको भाँडामा राखिएको खाद्य पदार्थ स्वास्थ्यलाई हानिकारक मानिनेछ:-

- (क) खिया लागेको फलामको भाँडा बर्तन,
- (ख) इनामेल (तान्चीन) को भाँडामा कलाई उडेको वा खिया लागेको,
- (ग) टिनको कलाई नगरिएमा तामा वा पित्तलको, र
- (घ) शिशायुक्त अल्मुनियमको ।

(३) उपनियम (१) र (२) मा जेसुकै लेखिएतापनि चिनीको चास्नी, मिठाइ र तेल तयार गर्न र राख्नको लागि तामा र पित्तलको कलाई नगरिएको भाँडा पनि प्रयोग गर्न सकिनेछ ।

३९ परिच्छेद- ८

खाद्य पदार्थमा रङ्ग र परिरक्षी (प्रिजरभेटिभ) को प्रयोग

२२. खाद्य पदार्थमा रङ्गको प्रयोग: अनुसूची-१० मा उल्लेख भए विपरीत हुने गरी रङ्ग मिसाइ खाद्य पदार्थको उत्पादन, विक्री वितरण वा निकासी गर्न वा सोमध्ये कुनै कामको लागि त्यस्तो मिश्रित पदार्थ राख्न हुँदैन ।

स्पष्टीकरण: रङ्ग भन्नाले खाद्य पदार्थमा समावेश गरिने प्राकृतिक अथवा कृत्रिम रङ्गलाई जनाउँछ ।

२३. खाद्य पदार्थमा परिरक्षीको प्रयोग: अनुसूची-११ मा उल्लेख भए विपरीत हुने गरी परिरक्षी हाली कुनै पदार्थको उत्पादन विक्री वितरण वा निकासी गर्न वा सोमध्ये कुनै कामको लागि त्यस्तो खाद्य पदार्थ राख्नु हुँदैन ।

स्पष्टीकरण: परिरक्षी भन्नाले कुनै खाद्य पदार्थमा फर्मन्टेशन वा एसिडीफिकेशन हुन वा अन्य कुनै किसिमको सङ्घने विग्रने क्रियालाई रोक्न, दवाउन वा घटाउन प्रयोग गरिने पदार्थलाई जनाउँछ ।

४० परिच्छेद-९

अनुज्ञापत्र

४१२४. अनुज्ञापत्र लिनुपर्ने : व्यापारिक दृष्टिकोणले कुनै खाद्य पदार्थको उत्पादन, विक्री वितरण, सञ्चय वा प्रशोधन गर्न चाहने व्यक्तिले यस परिच्छेद बमोजिमको अनुज्ञापत्र लिनु पर्नेछ ।

२५. जमानत पत्र प्राप्त खुद्रा विक्रेता: ऐनको दफा ४ख को उपदफा (२) को प्रयोजनको लागि अनुज्ञापत्र प्राप्त उत्पादक वा थोक विक्रेता वा निजको एजेन्टबाट खाद्य पदार्थको किसिम, गुणस्तर, परिमाण र मूल्य खुलाइ दिएको केश मेमो साथमा भएको खुद्रा विक्रेतालाई जमानत पत्र प्राप्त खुद्रा विक्रेता मानिनेछ ।

३९ पहिलो संशोधनद्वारा थप ।

४० दोस्रो संशोधनद्वारा थप ।

४१ चौथो संशोधनद्वारा संशोधित ।

२६. **घुमिफिरी बेच्ने अनुज्ञापत्र:** (१) नियम २४ मा उल्लेखित खाद्य पदार्थ घुमिफिरी विक्री वितरण गर्ने व्यक्तिले ^{४२}पच्चीस रुपैयाँ दस्तुर तिरी आफू बसेको वा साधारण विक्री वितरण गर्ने ठाउँमध्ये कुनै एक ^{४३}गाउँ विकास समिति वा नगरपालिकाबाट अनुसूची-१२ बमोजिम अनुज्ञापत्र लिनुपर्नेछ र खाद्य पदार्थ विक्री वितरण गर्दा अनुज्ञापत्र साथमा राख्नु पर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिमको अनुज्ञापत्र प्राप्त गरेको व्यक्तिले आफ्नो पूर्ण जवाफदेहीमा सो अनुज्ञापत्रमा उल्लेखित खाद्य पदार्थ विक्री-वितरण गर्नको लागि अनुज्ञापत्र जिम्मामा लिई आफ्नो एकाघरको परिवारको कुनै व्यक्तिलाई पठाउन सक्नेछ ।

२७. **खाद्य पदार्थको पसल राख्ने वा थोक व्यापार गर्ने अनुज्ञापत्र:** नियम २४ मा उल्लेखित खाद्य पदार्थ पसल थापि विक्री वितरण गर्न वा थोक व्यापार गर्ने वा आयात गर्ने व्यक्तिले ^{४४} एकसय रुपैयाँ दस्तुर तिरी व्यापारको ठाउँ रहने ^{४५} गाउँ विकास समिति वा नगरपालिकाबाट अनुसूची-१३ बमोजिमको अनुज्ञापत्र लिनु पर्नेछ, र अधिकार प्राप्त अधिकारीले हेर्न चाहेमा सो अनुज्ञापत्र देखाउन पर्नेछ ।

२८. **खाद्य उद्योगको अनुज्ञापत्र:** (१) नियम २४ मा उल्लेखित खाद्य पदार्थ, उत्पादन वा प्रशोधन गर्न चाहने व्यक्तिले उद्योग स्थापना गर्न उद्योग विभागमा आवेदन दिनुभन्दा अगावै केन्द्रीय खाद्य अनुसन्धानशालाको सिफारिस लिनु पर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिमको सिफारिस लिन चाहने व्यक्तिले स्थापना गर्न चाहेको उद्योगको सम्बन्धमा देहायका कुराहरू खुलाइ योजना तयार गरी, केन्द्रीय खाद्य अनुसन्धानशालामा दरखास्त दिनु पर्नेछ:-

- (क) उद्योगको किसिम,
- (ख) उद्योगको लागि चाहिने मेशिनरी,
- (ग) प्राविधिक सीप,
- (घ) सरसफाइको व्यवस्था,
- (ङ) कच्चा पदार्थको किसिम र स्रोत ।

^{४२} चौथो संशोधनद्वारा संशोधित ।

^{४३} तेस्रो संशोधनद्वारा संशोधित ।

^{४४} चौथो संशोधनद्वारा संशोधित ।

^{४५} तेस्रो संशोधनद्वारा संशोधित ।

(३) उपनियम (२) बमोजिमको दरखास्त पर्न आएमा केन्द्रीय खाद्य अनुसन्धानशालाले आवश्यकता अनुसार प्रस्तावित खाद्य उद्योगको योजना हेरफेर गरी सो अनुसार गर्न कबुलियत गराइ खाद्य उद्योग स्थापना गर्न अनुमति दिनको लागि सिफारिस गर्नेछ ।

४६(४) खाद्य उद्योग स्थापना गर्न अनुमित प्राप्त गरेको व्यक्तिले सो उद्योग स्थापना गरिसकेपछि, खाद्य पदार्थको उत्पादन कार्य शुरु गर्नु अघि देहाय बमोजिम दस्तुर तिरी विभागबाट अनुसूची-१४ बमोजिमको अनुज्ञापत्र लिनु पर्नेछ :-

- (क) अधिकृत पूँजी पाँच लाख रुपैयाँसम्म भएको उद्योगका लागि सय रुपैयाँ ।
- (ख) अधिकृत पूँजी दस लाख रुपैयाँसम्म भएको उद्योगका लागि पाँच सय रुपैयाँ ।
- (ग) अधिकृत पूँजी बीस लाख रुपैयाँसम्म भएको उद्योगका लागि एक हजार रुपैयाँ ।
- (घ) अधिकृत पूँजी एक करोड रुपैयाँसम्म भएको उद्योगका लागि एक हजार पाँच सय रुपैयाँ ।
- (ङ) अधिकृत पूँजी तीन करोड रुपैयाँसम्म भएको उद्योगका लागि दुई हजार रुपैयाँ ।
- (च) अधिकृत पूँजी दस करोड रुपैयाँसम्म भएको उद्योगको लागि तीन हजार रुपैयाँ ।
- (छ) अधिकृत पूँजी दस करोड रुपैयाँदेखि माथि जतिसुकै रकम भएतापनि चार हजार रुपैयाँ ।

(५) यो नियम प्रारम्भ हुनुभन्दा अगावै स्थापना भइसकेको खाद्य उद्योगहरूले उपनियम (२) बमोजिमका विवरणहरू खुलाइ केन्द्रीय खाद्य अनुसन्धानशालामा दरखास्त दिई बीस रुपैयाँ दस्तुर तिरी अनुसूची -१४ बमोजिमको अनुज्ञापत्र लिनु पर्नेछ ।

(६) उपनियम (४) र (५) बमोजिमको अनुज्ञापत्र अधिकार प्राप्त व्यक्तिले खोजेको बखत देखाउन सक्ने गरी उद्योग स्थलमै राख्नु पर्नेछ ।

४६ पाँचौँ संशोधनद्वारा संशोधित ।

२९. **अनुज्ञापत्र जफत गरी उत्पादकमा रोक लगाउन सकिने:** नियम २८ को उपनियम (४) र (५) बमोजिमको केन्द्रीय खाद्य अनुसन्धानशालाबाट अनुज्ञापत्र प्राप्त गरी खाद्य पदार्थको उत्पादन कार्य शुरु भएपछि केन्द्रीय खाद्य अनुसन्धानशालाबाट निरीक्षण हुँदा योजनामा उल्लिखित शर्त बमोजिम व्यवस्था नभएकोमा वा उत्पादित खाद्य पदार्थ ऐनको दफा बमोजिम निर्धारित गुणस्तर वा मात्राको नभएमा सो शर्त अनुसारको व्यवस्था र गुणस्तरमा सुधार नगरेसम्मको लागि केन्द्रीय खाद्य अनुसन्धानशालाको सिफारिसमा सम्बन्धित प्रमुख जिल्ला अधिकारीले त्यस्तो खाद्य उद्योगको उत्पादनमा रोक लगाउन सक्नेछ ।
३०. **छुट्टाछुट्टै अनुज्ञापत्र लिनुपर्ने:** एक ठाउँभन्दा बढी ठाउँहरूमा खाद्य पदार्थ उत्पादन वा विक्री वितरण गर्न चाहने व्यक्तिले त्यस्तो प्रत्येक ठाउँका लागि छुट्टाछुट्टै दरखास्त दिई यस परिच्छेद बमोजिम अनुज्ञापत्र प्राप्त गर्नु पर्नेछ । तर कुनै खास ठाउँमा नबसी घुमिफिरी खाद्य पदार्थ विक्री गर्ने व्यक्तिको हकमा यो निवेदन लागू हुने छैन ।
३१. **अनुज्ञापत्र बहाल रहने अवधि र नवीकरण:** (१) अनुज्ञापत्र दिने अधिकारीले म्याद नपुग्दै त्यस्तो अनुज्ञापत्र रद्द वा खारेज गरेमा बाहेक यस परिच्छेद बमोजिमको अनुज्ञापत्र प्रत्येक वर्ष आषाढ मसान्तसम्म बहाल रहनेछ ।
- (२) उपनियम (१) बमोजिमको म्याद भुक्तान नहुँदै वा म्याद भुक्तान भएको ^{४७}तीन महिनाभित्र अनुज्ञापत्र लिँदा लाग्ने दस्तुर बमोजिम नै नवीकरण दस्तुर तिरी अनुज्ञापत्र दिने अधिकारीबाट नवीकरण गराउनु पर्नेछ ।
- ^{४८}(३) उपनियम (२) बमोजिमको म्याद नाघेपछि अनुज्ञापत्र नवीकरण गर्न आएमा सो आर्थिक वर्षमा लाग्ने नवीकरण दस्तुर र सो दस्तुरको शत प्रतिशत जरिवाना र त्यसपछि प्रत्येक आर्थिक वर्षको नवीकरण दस्तुर लिई तीन वर्षसम्म नवीकरण गरिदिन सकिनेछ ।
३२. **अनुज्ञापत्र प्राप्त गर्न व्यक्तिले पालन गर्नुपर्ने शर्तहरू:** नियम २४ मा उल्लिखित खाद्य पदार्थको उत्पादन प्रशोधन सञ्चय वा विक्री वितरणको लागि अनुज्ञापत्र प्राप्त गर्ने व्यक्तिले देहायको शर्तहरूको पालन गर्नुपर्नेछ :-
- (क) खाद्य पदार्थ उत्पादन गर्ने, जम्मा गर्ने, वा विक्री गर्ने काममा सरुवा संक्रामक वा घिनलाग्दो रोगबाट पीडित वा फोहरी व्यक्तिलाई लगाउन हुँदैन ।

^{४७} चौथो संशोधनद्वारा संशोधित ।

^{४८} चौथो संशोधनद्वारा थप ।

- (ख) खाद्य पदार्थको उत्पादन गर्ने, सञ्चय गर्ने वा विक्री गर्ने ठाउँ सबै सन्तोषप्रद रूपले सफा सुगन्ध राख्नुपर्छ र चर्पी, पिसावखाना र फोहर वा बेकम्मा मालसामान थुपारी राख्ने ठाउँको अलग व्यवस्था गर्नुपर्छ ।
- (ग) उत्पादक, थोक विक्रेता वा विक्रेताहरूले आफूले उत्पादन वा विक्री वितरण गरेको खाद्य पदार्थको मात्रा र खाद्य पदार्थ विक्री वितरणको लागि पठाएको मात्रा र ठाउँको विवरणको रजिष्टर राख्नु पर्छ र चाहिएको बेलामा देखाउनु पर्नेछ ।
- (घ) खाद्य पदार्थको सरसफाइमा ध्यान दिई बेचन राखेको वा तयार गरी राखेको खाद्य पदार्थ रहेको भाँडामा अरू थोक नपस्ने गरी राम्रोसँग बन्द गरी राख्नुपर्छ ।

४९. **सहयोग गर्नुपर्ने:** खाद्य पदार्थको स्वच्छता कायम राख्ने तथा गुण नियन्त्रण कार्यमा खटिने कर्मचारीलाई आवश्यक सहयोग पुऱ्याउन सम्पूर्ण सरकारी कार्यालय, स्थानीय निकाय तथा सर्वसाधारणको कर्तव्य हुनेछ ।

३३. **अधिकार प्रत्यायोजन गर्न सकिने:** यस परिच्छेद बमोजिम केन्द्रीय खाद्य अनुसन्धानशालालाई प्राप्त अधिकार केन्द्रीय खाद्य अनुसन्धानशालाका प्रमुखले लिखित रूपमा अख्तियारी दिई नेपाल सरकारको कुनै अधिकृतलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

४०. **निर्देशिका बनाउन सक्ने:** ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्नको लागि ऐन तथा यस नियमावलीमा उल्लिखित व्यवस्थाको प्रतिकूल नहुने गरी कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयले आवश्यक निर्देशिका बनाई लागू गर्न सक्नेछ ।

३४. **अनुसूचीमा हेरफेर वा थपघट:** नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी अनुसूचीमा आवश्यकता अनुसार हेरफेर वा थपघट गर्न सक्नेछ ।

४९ पाँचौं संशोधनद्वारा थप ।

५० पाँचौं संशोधनद्वारा थप ।

द्रष्टव्यः १. चौथो संशोधनद्वारा रूपान्तर भएका शब्दहरूः
(क) “खाद्य अनुसन्धान शाखा” को सट्टा “केन्द्रीय अनुसन्धानशाला”
(ख) “दूषित” को सट्टा “दूषित वा न्यूनस्तरको”
(ग) “खाद्य जाँचकी” को सट्टा “खाद्य निरीक्षक”
२. पाँचौं संशोधनद्वारा रूपान्तर भएका शब्दहरूः
“केन्द्रीय खाद्य अनुसन्धानशाला” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभाग” ।

अनुसूची-१

(नियम ५ को उपनियम (४) सँग सम्बन्धित)

मिति.....

नं.....

फोटो

खाद्य निरीक्षकको परिचयपत्र:-

नाम, थर र वतन:-

दस्तखत नमूना:-

दर्जा:-

द्रष्टव्य: फोटोमा समेत पर्ने गरी प्रमाणित गर्ने अधिकारीको दस्तखत र कार्यालयको छाप लागेको हुनुपर्छ ।

अधिकृत क्षेत्र तथा अवधि			
क्षेत्र	मितिदेखि	मितिसम्म	प्रमाणित गर्ने अधिकारीको दस्तखत र मिति

खाद्य नियमावली, २०२७ को नियम ५ बमोजिम प्रस्तुत व्यक्तिलाई माथि उल्लेखित क्षेत्रका लागि तोकिएको मितिदेखि खाद्य निरीक्षक भई काम गर्न अधिकार प्रदान गरिएको प्रमाणित गरिन्छ ।

दस्तखत:-

प्रमाणित गर्ने अधिकारी:-

कार्यालय:-

द्रष्टव्य:

१. खाद्य निरीक्षकसँग यो परिचयपत्र साथमा रहेको हुनु पर्दछ र आवश्यक परि कुनै व्यक्तिले हेर्न चाहेमा देखाउनु पर्दछ ।
२. कुनै पनि अवस्थामा यो परिचयपत्र अरु कुनै व्यक्तिलाई दिनु वा प्रत्यायोजन गर्न पाइने छैन ।
३. खाद्य निरीक्षक पदबाट राजीनामा गरेमा वा अन्य कुनै कारणले सो पदबाट अवकास पाएमा यो परिचय पत्र अबिलम्ब निर्देशकलाई फिर्ता बुझाउनु पर्नेछ ।

अनुसूची-२

(नियम ७ को खण्ड (क) सँग सम्बन्धित)

खाद्य पदार्थको धनीको नाम र ठेगाना.....

मैले आजको मितिमा.....को.....ठाउँस्थित दुकान/गोदाम/घर जग्गाबाट तल उल्लेख गरिएको खाद्य पदार्थ विश्लेषणको लागि नमूना लिएको छु।

खाद्य पदार्थको विवरण

.....

.....क्षेत्र

खाद्य निरीक्षक

.....

स्थान:

मिति:

५१ अनुसूची-३

(नियम १० को उपनियम (१) सँग सम्बन्धित)

खाद्य पदार्थको नाम	नमूना गराउनुपर्ने मोटामोटी परिमाण
१. दूध	२५० मिलि लिटर
२. घ्यू	१५० ग्राम
३. मक्खन	१५० ग्राम
४. खुवा	२५० ग्राम
५. दही	२५० ग्राम
६. शिशु दूध आहार	४५० ग्राम
७. शिशु आहार	४५० ग्राम
८. दूध पाउडर	२५० ग्राम
९. कन्डेन्स मिल्क	२५० ग्राम
१०. सबै प्रकारको आइसक्रिम	३०० ग्राम
११. तेल	२५० ग्राम वा २२५ मिलि लिटर
१२. वनस्पति घ्यू	१५० ग्राम
१३. चिल्लो (घ्यू र तेल बाहेक)	१२५ ग्राम

५१ चौथो संशोधनद्वारा संशोधित ।

१४.	जाम, जेली, फलफूल, सागसब्जी (तयारी प्रशोधित)	३०० ग्राम
१५.	मसलाहरू	२०० ग्राम
१६.	चिया	२०० ग्राम
१७.	बिस्कट	२५० ग्राम
१८.	कन्फेक्सनरी पदार्थ	२५० ग्राम
१९.	नून	२५० ग्राम
२०.	खाद्यान्न, दलहन तथा तेलहन	२५० ग्राम
२१.	केशर रङ्ग आदि	१५० ग्राम
२२.	तयारी प्रशोधित खाद्य पदार्थ	२५० ग्राम
२३.	चिनी	२०० ग्राम
२४.	मह	१५० ग्राम
२५.	सखर (चाँकु, गुँद)	२०० ग्राम
२६.	पीठो (सबै प्रकारको)	२५० ग्राम
२७.	एरिटेड (वाटरसोडालेमोनेड) आदि	३०० ग्राम

द्रष्टव्यः

१. यस अनुसूचीमा उल्लिखित खाद्य पदार्थ बाहेक अन्य खाद्य पदार्थको नमूना मोटामोटी २५० ग्राम वा २५० मिलि लिटरको परिमाणमा हुनु पर्दछ ।
२. पेष्टिसाइड, माडकोटक्सीन र रेडियनसनको जाँच गर्नुपर्ने खाद्य पदार्थको नमूना लिंदा उपरोक्त परिमाणमा ५०० ग्राम थप गरी नमूना लिनु पर्नेछ ।

३. प्याक गरिएको खाद्य पदार्थ रहेको भाँडो फोडेर नमूना ल्याउन नमिल्ने भएमा उल्लिखित परिमाणमा कम नहुने गरी नमूना लिनु पर्नेछ ।
४. विशेष अवस्था परि कुनै खाद्य पदार्थका विशेष किसिमको परीक्षण गर्नुपर्ने अवस्था परेमा आवश्यक परिमाणमा नमूना लिन उपरोक्त उल्लेखित परिमाणले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

नेपाल कानून आयोग

अनुसूची-४

(नियम ११ को उपनियम (१) को खण्ड (क) सँग सम्बन्धित)

.....बाट प्रेषित

.....लाई

संख्या:

मिति:.....

विश्लेषणको लागि पठाइएको खाद्य पदार्थको विवरण

१. नमूनाको क्रम संख्या.....
२. ^{५२}.....
३. नमूना लिएको मिति ^{५३}.....
४. जाँच विश्लेषणको लागि प्रेषित पदार्थको विवरण
५. नमूनामा कुनै प्रिजरभेटिभ हालिएको भए सोको विवरण र परिमाण.....

यस पत्रको नक्कल प्रति एक र नमूनाको प्याकेटमा लगाइएको लाहाछापको नमूना छाप छुट्टै हुलाक/डकुमेन्ट (मानिस हस्ते पठाइदैंछ) ।

.....

खाद्य निरीक्षक वा अदालत

वा अन्य अधिकारी

^{५२} चौथो संशोधनद्वारा भिकिएको ।

^{५३} चौथो संशोधनद्वारा भिकिएको ।

अनुसूची-५

(नियम ११ को उपनियम (३) सँग सम्बन्धित)

यो प्रमाणित गरिन्छ कि त्यस.....कार्यालय/अदालतबाट मिति.....को पत्र संख्या.....साथ.....तात्पर्यले पठाउनु भएको नम्बर.....सङ्केत गरिएका नमूना/नमूनाहरू पत्र साथ..... मितिमा प्राप्त भयो र सोको जाँच/विश्लेषण गरियो र जाँच विश्लेषणको नतिजाहरू निम्न मुताबिक छ:-

.....
.....
.....

प्राप्त नमूनाको वर्तन र बाहिरी आवरणमा लगाइएको लाहाछाप (सिल) हरूको अवस्था निम्न मुताबिक थियो:-

ठेगाना:.....

मिति:-

.....

केन्द्रीय खाद्य अनुसन्धानशालाको प्रमुख ^{५४}वा
सार्वजनिक विश्लेषक

कुनै खास विषयको प्रतिवेदन मागिएको भए आवश्यक दफाहरू समावेश गर्न सक्नेछ ।

^{५४} पहिलो संशोधनद्वारा संशोधित ।

अनुसूची-६

(नियम १२ सँग सम्बन्धित)

१. दूध, दही र क्रिममा फरमाल्डिहाइड (फर्मालिन) पानीमा ४० प्रतिशतका दरले घोलिएको तीन थाप्रा ५० ग्राम नमूनाका हिसाबले हाल्ने ।
२. यसरी प्रिजरभेटिभ हालिएको नमूना राखेको वर्तनमा उपरोक्त बमोजिम प्रिजरभेटिभ रहेको कुरा लेबुलमा जनाएको हुनुपर्छ ।

नेपाल कानून आयोग

अनुसूची-७

(नियम १३ को उपनियम (१) सँग सम्बन्धित)

खाद्य पदार्थ धनीको नाम ठेगाना:

.....

.....

खाद्य नियमावली, २०२७ को नियम १३ को उपनियम (१) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी तपाईंको.....स्थिति दुकान/गोदाम/घर/जग्गाबाट तपसिलमा लेखिएको खाद्य पदार्थको स्टक आजका मितिमा मैले आफ्नो जिम्मामा लिएको छु ।

जिम्मा लिएको स्टकको विवरण

.....

.....क्षेत्रको

खाद्य निरीक्षक

.....

मिति:-

नेपाल कानून आयोग

अनुसूची-८

(नियम १३ को उपनियम (२) सँग सम्बन्धित)

खाद्य पदार्थ धनीको नाम र ठेगाना:-

.....

.....

तपाईंसित रहेको पदार्थ.....मेरो बिचारमा दूषित वा न्यूनस्तरको छ भन्ने लागेकोले यस सम्बन्धी कारवाहीको लागि खाद्य नियमावली, २०२७ को नियम १३ को उपनियम (२) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी सो खाद्य पदार्थको स्टक यस सम्बन्धमा अर्को आदेश नभएसम्मको विवरण वा अन्य कुनै किसिमसँग हिनामिना हुन नपाउने गरी तपाईंले आफ्नो जिम्मामा सुरक्षित राख्नु होला ।

स्थान:-

.....क्षेत्रको

मिति:-

खाद्य निरीक्षक

.....

अनुसूची-९

(नियम १८ को उपयिनम (५) सँग सम्बन्धित)

अ) भिटामिन “ए” क्यारोटिन	भिटामिन “ए” को अन्तर्राष्ट्रिय एकाइको हिसाबले सोही मुताबिक (सो गर्दा ०.६ माइक्रोग्राम बिटाक्यारोटिन भिटामिन “ए” को अन्तर्राष्ट्रिय एक एकाइ मान्ने गरी।)
आ) भिटामिन “डी” भिटामिन “डी” २ क्याल्सीफोरल र भिटामिन “डी” ३	भिटामिन “डी” को अन्तर्राष्ट्रिय एकाइको हिसाबले।
इ) अन्य भिटामिनहरू थाइमिन (भिटामिन “बी” १) राइबोफलेमिन (भिटामिन “बी” २) नायसिन वा निकोटिनिक एसिड परोक्डक्सीन (भिटामिन “बी” ६) फोलिक एसिड, पेन्टोथनिक, एसिड, इनासिटल, बायोटिन, पारासमिनीवेन्जोइक एसिड,	मिलिग्राम सम्बन्धित भिटामिनका हिसाबले।

कोलिन, अल्फा राइवाजिल फोस्फेट (भिटाभिन “बी” १२) एस्करोविक एसिड (भिटाभिन “सी”) टाकोफेरोल (भिटाभिन “इ”) भिटाभिन “के”	
(ई) पौष्टिक खनिज तत्वहरू क्याल्सियम, आयोडिन, आइरन, फोसफरस,	मिलिग्राम, सम्बन्धित पौष्टिक खनिजतत्वका हिसावले ।

नेपाल कानून आयोग

५५ अनुसूची-१०

(नियम २२ सँग सम्बन्धित)

(क) खाद्य पदार्थमा प्रयोग गर्न स्वीकृत कोलटार रङ्गहरू (सिन्थेटिक डाइज) : रसायनिक संयोगबाट निर्मित निम्न कोलटार रङ्ग वा ती रङ्गहरूको समिश्रण बाहेक अन्य कोलटार रङ्गहरू खाद्य पदार्थमा प्रयोग गर्न निषिद्ध छः-

किसिम	रङ्ग सूची संख्या सं. १९५६	प्रचलित नाम	अरू नाम
रातो	१६,१८५	अमरेन्थ	फूड रेड ९
"	१६,२५५	पान्त्यू ४ आर	-
"	४५,४३०	इरिथ्रोसिन	फूड रेड १४
"	१४,७२०	कामोइसिन (एजो रुविन)	-
"	१६,०४५	फास्टरेड ई.	-
पहेँलो	१९,१४०	टार्ट्राजिन	फूड एलो ४
"	१५,९८५	सनसेट एलो एफ.सी.एफ.	"
नीलो	७३,०१५	इन्डिगोटिन (इण्डिगोकाभिन)	फूड ब्लू १
"	४२,०९०	ब्रिलिएण्ट ब्लू एफ.सी.एफ.	-
५६
५७
हरियो	४४,०९०	उल ग्रिन बी. एस.	-
"	४२,०५३	फास्ट ग्रोन एफ.सी. एफ.	-

५५ पहिलो संशोधनद्वारा थप ।

५६ चौथो संशोधनद्वारा भिकिएको ।

५७ चौथो संशोधनद्वारा भिकिएको ।

- (ख) रङ्ग प्रयोगको अधिकतम सीमा: उपर्युक्त कोलटार रङ्ग खानको लागि तैयार खाद्य पदार्थमा प्रति किलोग्राम २०० मिलिग्राममा नबढाइ प्रयोग गर्न सकिनेछ ।
- (ग) कोलटार रङ्ग विशुद्ध हुनुपर्ने: कुनै खाद्य पदार्थमा प्रयोग हुने खण्ड (क) मा उल्लेखित कोलटार रङ्गमा स्वास्थ्यलाई हानिकारक कुनै पनि पदार्थमा मिसिएको हुनुहुँदैन ।
- (घ) कोलटार रङ्गको प्रयोगमा बन्देज: खण्ड (क) मा उल्लेखित कोलटार रङ्गहरू निम्न खाद्य पदार्थमा मात्र प्रयोग गर्नुपर्छ :-
- (१) सबै प्रकारको आइसक्रिम,
 - (२) चीज,
 - (३) फुलबाट बनेको विभिन्न परिकार,
 - (४) बिस्कुट, केक, पेस्ट्री र अन्य मिठाइ,
 - (५) चिया, कफी, कोको बाहेक अन्य मदिरा रहित पेय वस्तु,
 - (६) कष्टार्ड पाउडर,
 - (७) जेली पाउडर,
 - (८) प्रशोधित वा संरक्षित फलफूल र हरियो सागपात,
 - (९) सुप पाउडर,
 - (१०) सुगन्धित पदार्थ ।
- (ङ) कोलटार रङ्ग प्रयोग गर्न निषेध: कुनै पनि पकाएर खानुपर्ने खाद्य पदार्थमा खण्ड (क) मा उल्लेखित कोलटार रङ्ग पनि प्रयोग गर्न निषेध गरिएको छ ।
- (च) खाद्य पदार्थमा स्वीकृत प्राकृतिक रङ्ग : तल उल्लेख गरिए बाहेक अन्य प्राकृतिक रङ्गको प्रयोग कुनै खाद्य पदार्थमा निषिद्ध छ:-

किसिम	रङ्ग सूची संख्या	प्रचलित नाम	विवरण
पहेँलो	७५१२०	एनाटो	
"	७५१३०	क्यारोटिन वा बीटा क्यारोटिन	
"	७५००	से-फ्रोन (केश)	
"	-	राइवोफलेविन वा लेक्टोफलेविन	
"	७५३००	टर्मरिक वा कर्क्यूमिन (बेसार वा हलेदो)	
"	-	लेन्टोफिल	
कैलो	-	केरामेल	
रातो	७५४७०	कोचिनिल, कार्मिन, वा कार्मिनिक एसिड	
"		रतनजोत, हेमाटक्सिलिन	
"		अर्सिल (अटसिन)	
"	७५५२०	एलकानेट, एलकानिन	
हरियो	७५८१०	क्लोरोफिल	

(छ) **ईनअर्गानिक रङ्ग र पिग्मेण्टको प्रयोगमा बन्देज:** कुनै पनि पदार्थमा ईनअर्गानिक रङ्ग र पिग्मेण्टको प्रयोग गर्न हुँदैन ।

५८ अनुसूची-११

(नियम २३ सँग सम्बन्धित)

परिरक्षीहरू (प्रिजरभेटिभ्स) लाई निम्न श्रेणीहरूमा विभाजन गरिएको छ र तिनीहरूको प्रयोग निम्न बमोजिम गर्नुपर्छ :-

(क) **प्रथम श्रेणीका परिरक्षीहरू:** प्रथम श्रेणीका परिरक्षीहरू मानिने छन् र खाद्य पदार्थमा यो जुनसुकै मात्रामा पनि प्रयोग गर्न सकिने छन्:

- (१) खाने नून,
- (२) चिनी, मिश्री,
- (३) डेक्सट्रोड
- (४) ग्लूकोज,
- (५) काठको धुँवा,
- (६) मरमसलाहरू,
- (७) भीनेगार, र एसिटिक एसिड,
- (८) मह,
- (९) हप, र
- (१०) अल्कोहल ।

(ख) **द्वितीय श्रेणीका परिरक्षीहरू:** निम्न पदार्थहरू द्वितीय श्रेणीका परिरक्षीहरू मानिने छन्:

- (१) सोडियम वा पोट्यासियम नाइट्रेटहरू,
- (२) बेन्जोइक एसिड र त्यसका लवणहरू (साल्ट्स),
- (३) सल्फरस एसिड र सल्फर डाईअक्साईड ।

उपर्युक्त परिरक्षीहरूको प्रयोग निम्न पदार्थहरूमा निम्न बमोजिममा नबढाई गर्नुपर्छ:-

५८ पहिलो संशोधनद्वारा थप ।

खाद्य पदार्थको विवरण		पार्टपरमिलियन(पा.पा.मि.)	
		सल्फर डाईअक्साईड	बेन्जोइक एसिड
१.	ससेजहरू र मरमसला तथा काँचो मासु भएको ससेज मासु	४५०	
२.	फलफूलको गुदी तथा रस (जाम, तितौरा, माडा आदि बनाउने)		
	(क) चेरी	३०००	
	(ख) स्टवेरी र रास्पवेरीहरू	२०००	
	(ग) अन्य फलफूल रस	१०००	
३.	फलफूलको बाक्लो पदार्थ (कन्सेण्ट्रेट)	१५००	
४.	सुकाएको फलफूल		
	(क) आरु, स्याउ, नास्पती, खुर्सानी र अन्य फल	२०००	
	(ख) मुनक्का, दाख, किसमिस	७५०	
५.	फलफूलको रस, कागती, सर्बत आदि मदिरा रहित पेय	३५०	६००
६.	जाम, मार्मलेड, फलफूलको जेली र अचार मुरब्बा आदि	४०	२००
७.	यस सूचीमा उल्लेख नभएको फलफूलको गुदी (पल्प)	३५०	
८.	चिनी, मिश्री, ग्लूकोज, सक्खर, चाकु आदि	७०	
९.	मकैको पिठो वा अन्य माडयुक्त पदार्थ (स्टार्ची फूड)	१००	
१०.	लिक्वीड ग्लूकोज	४५०	
११.	जिलाटिन	३५०	

१२.	वियर	७०	
१३.	सिडार स्याउको रस	२००	
१४.	वाइन	४५०	
१५.	जिन्जर वियर (ब्रिउड)	-	१२०
१६.	मिठ्ठा सोडा, पानी	७०	१२०
१७.	कफी एक्सट्रेक्ट	-	४५०
१८.	फलफूल सागसब्जीको अचार चटनी	-	२५०
१९.	गोलभेडा र अन्य पदार्थको (सस)	-	५०
२०.	गोलभेडाको गुदी (पूरी पेष्ट)	-	२५०
२१.	सिरप र सर्बत	६००	६००
२२.	सुकाएको सागसब्जी	२०००	
	(क) आलू	५५०	
	(ख) बन्दा, कोवी	३०००	
	(ग) सीमि, केराउ, गाजर, पालुङ्गो, सलगम आदि	२०००	
२३.	सुठो	२०००	
२४.	प्रशोधित मासु (कुक्कड पिकल्स) हेम, बेकन समेत	(सोडियम) वा पोटासियम नाइट्रेट २०० पार्टपर मिलियनमा नबढाइ,	
२५.	टीनबन्दी, डेनिसकेमियर (नून हालेको माछा)	वेन्जोइक एसिड	५०

स्पष्टीकरण: पार्टपर मिलियन (पा.प.मि.) भन्नाले दसलाख भागको एक भाग सम्भन्तुपर्छ ।

- (र) सोडियम वा पोटसियम नाइट्रेडहरू हेम, बेकन परिरक्षण (प्रिजर्भ) गरिने अन्य कुनै किसिमको मासुमा मात्र प्रयोग गर्न पाइनेछ ।
- (ग) एकभन्दा बढी द्वितीय श्रेणीका परिरक्षीहरू प्रयोग गर्न नपाइने: कुनै खाद्य पदार्थमा एकभन्दा बढी द्वितीय श्रेणीका परिरक्षीहरू प्रयोग गर्न निषेध छ ।

नेपाल कानून आयोग

५९ अनुसूची-१२

(नियम २६ सँग सम्बन्धित)

घुमिफिरी बेच्ने अनुज्ञापत्र

सि.नं.

पत्र संख्या र चलानी नं.

मिति:-

१. नाम, थर:-
२. बाबुको नाम:-
३. बाजेको नाम:-
४. जन्मस्थान:-
५. अस्थायी ठेगाना (वडा नं. समेत):-
६. स्थायी ठेगाना (वडा नं. समेत):-
७. विक्री वितरण गर्न चाहेको खाद्य पदार्थको नाम:-
८. हस्ताक्षर:-
९. औंठाको छाप ^{६०}(हस्ताक्षर गर्न नजान्ने भए मात्र):-
१०. अनुज्ञापत्र जिम्मा लिई खाद्य पदार्थ, विक्री वितरण गर्न जाने परिवारका अन्य व्यक्तिहरूको नाम:-

(क)

(ख)

(ग)

५९ दोस्रो संशोधनद्वारा थप ।

६० चौथो संशोधनद्वारा थप ।

दा.	बा.

अनुज्ञापत्र दिने अधिकारीको दस्तखत:-

नगरपालिका वा गाउँ विकास समितिको नाम:-

जिल्ला:-

अञ्चल:-

फोटोमा समेत पर्ने गरी दस्तखत तथा कार्यालयको छाप

अनुज्ञापत्रको दस्तुर रु.....

नेपाल कानून आयोग

६२ अनुसूची-१३

(नियम २७ सँग सम्बन्धित)

पसल राख्ने, थोक व्यापार गर्ने अनुज्ञापत्र

- सि.नं. पत्र संख्या र चलानी नं.
१. पसल वा फर्मको नाम:-
 २. ठेगाना:-
 ३. पसल फर्मको हिस्सेदार वा कारवाहीको लागि जिम्मा लिने व्यक्तिको नाम, थर:-
.....
 ४. बाबुको नाम:-
 ५. बाजेको नाम:-
 ६. जन्मस्थान:-
 ७. स्थायी ठेगाना (वडा नं. समेत):-
 ८. अस्थायी ठेगाना (वडा नं. समेत):-
 ९. विक्री वितरण गर्न चाहने वा थोक व्यापार गर्न चाहने खाद्य पदार्थको नाम:-
 १०. हस्ताक्षर:-
 ११. औंठाको छाप ^{६३}(हस्ताक्षर गर्न नजान्ने भए मात्र):-
दा. वा.
 १२. फोटो

६२ दोस्रो संशोधनद्वारा थप ।

६३ चौथो संशोधनद्वारा थप ।

अनुज्ञापत्र दिने अधिकारीको दस्तखत:-

६४ नगरपालिका वा गाउँ विकास समितिको नाम:-

जिल्ला:-

अञ्चल:-

फोटोमा समेत पर्ने गरी दस्तखत तथा कार्यालयको छाप

अनुज्ञापत्रको दस्तुर रु.

नेपाल कानून आयोग

६४ तेस्रो संशोधनद्वारा संशोधित ।

६५ अनुसूची-१४

(नियम २८ को उपनियम (३) र (५) सँग सम्बन्धित)

खाद्य उद्योगको अनुज्ञापत्र

सि.नं.

पत्र संख्या र चलानी नं.

१. उद्योगको नाम:-
२. ठेगाना:-
३. उद्योग पतिको नाम, थर:-
४. उद्योगको कारवाहीका लागि जिम्मा दिने व्यक्तिको नाम, थर:-
५. बाबुको नाम:-
६. बाजेको नाम:-
७. स्थायी ठेगाना (वडा नं. समेत):-
८. अस्थायी ठेगाना (वडा नं. समेत):-
९. उत्पादन तथा विक्री वितरण गर्न चाहेको खाद्य पदार्थको नाम:-
१०. हस्ताक्षर:-
११. औंठाको छाप ^{६६}(हस्ताक्षर गर्न नजान्ने भए मात्र):-
दा. वा.
१२. फोटो

^{६७}अनुज्ञापत्र दिने अधिकृतको दस्तखत:-

^{६५} पहिलो संशोधनद्वारा थप ।

^{६६} चौथो संशोधनद्वारा थप ।

^{६७} चौथो संशोधनद्वारा संशोधित ।

फोटोमा समेत पर्ने गरी दस्तखत तथा कार्यालयको छाप

नेपाल कानून आयोग